

Standardy pracy środowiskowej

kierowanej do dzieci i młodzieży

realizowanej przez:

wychowawców podwórkowych

pedagogów ulicy

streetworkerów

w m.st.Warszawa

Opracował zespół roboczy w składzie:

1. Elżbieta Bielecka – koordynacja i opracowanie
2. Barbara Głowacka
3. Wojciech Gola
4. Kasia Rżanek
5. Andrzej Orłowski
6. Tomasz Szczepański

na zlecenie Biura Pomocy i Projektów Społecznych
m.st. Warszawa

Warszawa, wrzesień 2014 rok

Spis treści	strona
Wprowadzenie	
1. Przesłanki opracowania standardów pracy środowiskowej kierowanej do dzieci i młodzieży	3
2. Dylematy i debaty w sprawie standardów pracy środowiskowej	3
3. Obszary i funkcje standardów pracy środowiskowej	5
I. Formy pracy środowiskowej kierowanej do dzieci i młodzieży – pojęcia, cechy wspólne, różnice	
1. Pedagogika podwórkowa	8
2. Pedagogika ulicy	9
3. Streetworking	10
4. Zestawienie porównawcze	11
II. Standardy pracy środowiskowej	
1. Pedagogika podwórkowa	14
2. Pedagogika ulicy	18
3. Streetworking	24
III. Warunki gwarantujące możliwość utrzymania standardów	30

WPROWADZENIE

1. Przesłanki opracowania standardów pracy środowiskowej kierowanej do dzieci i młodzieży

Konieczność opracowania standardów pracy z dziećmi i młodzieżą metodą streetworkingu wynika z *Programu Rodzina na lata 2010-2020*, który zostały przyjęty przez władze m. st. Warszawa, jako program operacyjny służący do wdrażania Społecznej Strategii Warszawy¹.

W Priorytecie II *Niesienie pomocy rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym*, celu 4 *Objęcie dzieci i młodzieży pomocą w środowisku otwartym* wskazuje się na „docieranie z profesjonalną pomocą do dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem społecznym, które wychowują się w rodzinach wykazujących bezradność opiekuńczo-wychowawczą i pozostają poza sferą oddziaływania instytucji pomocowych, edukacyjnych, opiekuńczo-wychowawczych”.

Wskazuje się też, że „W ramach LSW na rzecz rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym będą również prowadzone działania streetworkingowe adresowane do młodych osób, np. uciekinierów z domów rodzinnych, całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych lub resocjalizacyjnych, którzy podejmują zachowania ryzykowne, uprawiają prostytucję, przyjmują narkotyki, przebywają na dworcach kolejowych, dużych centrach handlowych”.

W Priorytecie II istotny jest również cel 2 *Zapewnienie dzieciom i młodzieży oraz ich rodzinom wsparcia w placówkach wsparcia dziennego*. Prawną podstawą funkcjonowania placówek wsparcia dziennego jest *Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* z 9 czerwca 2011 roku². W artykule 24 wprowadza ona możliwość prowadzenia placówki wsparcia dziennego w formie opiekuńczej i specjalistycznej, ale i pracy podwórkowej. Ustawa bardzo ogólnie wskazuje zakres wsparcia oferowanego przez poszczególne typy placówek, pozostawiając duży obszar swobody w określaniu standardów programowych.

2. Dylematy i debaty w sprawie standardów pracy środowiskowej

Standardy pracy środowiskowej są propozycją uporządkowania form pracy środowiskowej kierowanej do dzieci i młodzieży spędzającej czas w przestrzeni miejskiej m.st. Warszawa. Jest to zadanie niezmiernie istotne, ponieważ w ostatnich latach, coraz więcej podmiotów realizuje projekty zgodnie z podejściem outreach, adresowanym do różnych grup odbiorców. Działania te prowadzone są przez wychowawców podwórkowych, pedagogów ulicy, streetworkerów.

Biuro Pomocy i Projektów Społecznych zleciło Ośrodkowi Pedagogiki Ulicy w Zespole Ognisk Wychowawczych im. K. Lisieckiego „Dziadka” koordynowanie prac nad opracowaniem standardów pracy z dziećmi i młodzieżą w środowisku otwartym. W maju 2013 r. odbyły się pierwsze spotkania robocze, w których uczestniczyli przedstawiciele

¹ uchwała nr LXXXII//2398/2010 Rady m. st. Warszawy z dnia 13 maja 2010 r.

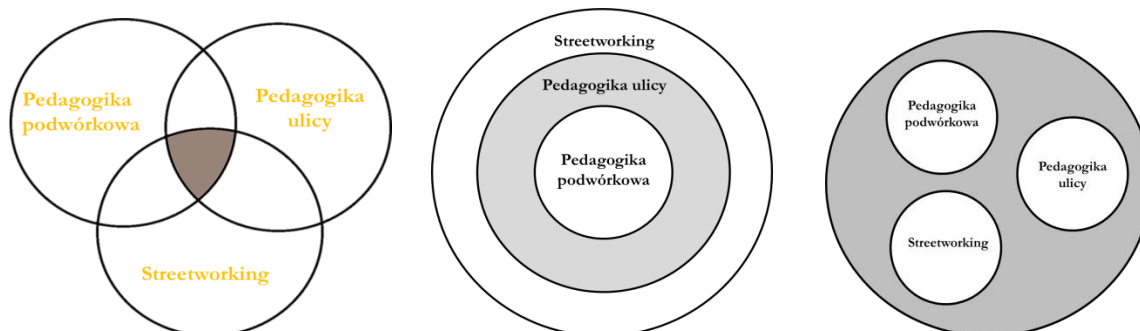
² Dz. U. 2011, nr 149, poz. 887, z później. zm.

organizacji pozarządowych i OPU. W czasie dyskusji wyłoniły się, prezentowane w literaturze przedmiotu i praktyce, trzy formy pracy środowiskowej kierowanej do dzieci i młodzieży:

- pedagogika podwórkowa,
- pedagogika ulicy,
- streetworking.

Podstawowa trudność koncentrowała się wokół możliwości opracowania jednego, czytelnego standardu odnoszącego się do praktyki pracy środowiskowej. Wskazywano na bardzo płynne, nieostre granice, jak i niezmiernie istotne różnice między założeniami, celami, zadaniami, adresatami, przygotowaniem merytorycznym i kompetencjami oraz metodyką i organizacją pracy wychowawców zaangażowanych w różne projekty środowiskowe. Istota różnic dla praktyków dotyczyła, nie tyle rozumienia pojęć, ile faktycznego realizowania zadań przez streetworkera, pedagoga ulicy, wychowawcy podwórkowego. Toczące się dyskusje, komplikował fakt, że niestety w literaturze przedmiotu pojęcia, jak: pedagogika podwórkowa, pedagogika ulicy, streetworking stosowane są często zamiennie. Ponadto, obowiązujące regulacje prawne nie definiują zawodu: wychowawcy podwórkowego, pedagoga ulicy, streetworkera. W konsekwencji przygotowana propozycja standardu, nie do końca satysfakcjonowała zarówno realizatorów działań, jak i podmioty zlecające wykonanie tych zadań.

Ponowna próba określenia standardów oparta była na wynikach ewaluacji przeprowadzonej w marcu 2014 roku. Ankiety ewaluacyjne przygotowane przez Ośrodek Pedagogiki Ulicy w Zespole Ognisk Wychowawczych im. K. Liseckiego „Dziadka” skierowano do koordynatorów programów/projektów środowiskowych realizowanych przez placówki wsparcia dziennego prowadzone w formie podwórkowej. W ewaluacji dokonano szczegółowej analizy 5 podmiotów realizujących w 2014 roku projekty podwórkowe (organizacje pozarządowe: Stowarzyszenie Grupa Pedagogiki i Animacji Społecznej Praga Północ, Fundacja Światło – Życie Praga, Stowarzyszenie Stołeczni Animatorzy Środowiskowi, Stowarzyszenie Serduszko dla Dzieci; jednostka organizacyjna prowadzona przez Miasto st. Warszawa: OPU w ZOW) oraz 1 stowarzyszenia pracującego metodą streetworkingu skierowanego do młodzieży i młodych dorosłych (Stowarzyszenie Program STACJA). Wnioski z ewaluacji zaprezentowano 31 marca 2014 r., podczas debaty „Standardy placówek wsparcia dziennego prowadzonych w formie pracy podwórkowej na terenie m.st. Warszawy”. Podstawową kwestią była odpowiedź na pytania: czy opracowując standardy należy szukać wspólnych elementów pracy środowiskowej, czy stworzyć jeden bardzo szeroki standard pracy środowiskowej, czy może przygotować trzy odrębne standardy dla poszczególnych form pracy w środowisku otwartym?

W trakcie kolejnych spotkań i dyskusji, już w grupie roboczej wyłonionej podczas debaty (przedstawiciele organizacji pozarządowych, OPU oraz Wydziałów Spraw Społecznych i Zdrowia) ustalono potrzebę stworzenia „standardów pracy środowiskowej kierowanej do dzieci i młodzieży”, a w nich wyróżnienie trzech form:

- **standardów pedagogiki podwórkowej** - skierowanej do dzieci i młodzieży w ramach profilaktyki uniwersalnej, realizowanej przez wychowawców podwórkowych;
- **standardów pedagogiki ulicy** - skierowanej do dzieci i młodzieży spędzającej większość czasu na ulicy, realizowanej przez pedagogów ulicy, w ramach profilaktyki ukierunkowanej na jednostki i grupy zwiększonego ryzyka;
- **standardów streetworkingu** - skierowanego do młodzieży i młodych dorosłych, realizowanego przez streetworkerów w ramach profilaktyki ukierunkowanej na jednostki i grupy wysokiego ryzyka (wykluczone bądź zagrożone wykluczeniem społecznym).

Uznano, że opracowanie oddzielnych dla każdej formy standardów pracy, pozwoli m.in. na:

- budowanie ich odrębności, przez co wzrośnie ich profesjonalizacja,
- dalszą optymalizację projektów,
- skuteczniejsze dostosowywanie działań do potrzeb danego środowiska,
- a także ułatwi pracę podmiotom zlecającym zadania publiczne, rozstrzygającym konkursy i dokonującym oceny efektywności zrealizowanych działań.

Zaproponowaną wersję standardów opracował zespół roboczy na podstawie analizy literatury przedmiotu (polskiej i zagranicznej), opracowań metodycznych (m.in. Model streetworkingu dla Warszawy), doświadczeń własnych organizacji pozarządowych realizujących programy środowiskowe kierowane do dzieci i młodzieży oraz obowiązującego prawodawstwa i postanowień *Programu Rodzina*.

Należy zaznaczyć, że zarówno wychowawca podwórkowy, pedagog ulicy, streetworker to dla dzieci i młodzieży osoby przyjazne, ważne, „znaczący dorośli”.

3. Obszary i funkcje standardów pracy środowiskowej

W niniejszym opracowaniu standardy są rozumiane, jako zestaw wskazówek i zasad, norm i procedur służących opracowaniu programów i projektów pracy środowiskowej kierowanej do dzieci i młodzieży, aby skuteczniej i efektywniej odpowiadały one na potrzeby konkretnych odbiorców działań, jak i potrzeby lokalne.

Podmioty realizujące często autorskie projekty środowiskowe mają już wypracowane wieloletnie doświadczenia w pracy z dziećmi i młodzieżą. Niemniej, proponowane standardy mogą wskazać i usystematyzować kierunki działań, stymulując tym samym kierownictwo i realizatorów do poszukiwania rozwiązań przyczyniających się do podniesienia jakości świadczonych przez nich usług.

Edukacyjna funkcja proponowanych standardów odnosi się również do podmiotów planujących pracę w bezpośrednim środowisku dzieci i młodzieży, gdyż znajdą one

uporządkowaną wiedzę i inspirację do działań, przy optymalnym wykorzystaniu swoich możliwości i potencjałów, jak i adekwatnej reakcji na potrzeby środowiska lokalnego.

Należy zaznaczyć, że przepisy *Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* nie interpretują i nie podają zakresu zadań placówki wsparcia dziennego prowadzonej w formie podwórkowej, wskazują jedynie, by w realizacji uwzględnić działania animacyjne i socjoterapeutyczne. Oznacza to, że placówka wsparcia dziennego w formie podwórkowej (bądź połączonej z pracą stacjonarną) w zależności od potrzeb odbiorców i środowiska lokalnego, możliwości realizacyjnych (w tym m.in. przygotowania kadry) może prowadzić działania zarówno z zakresu pedagogiki ulicy, jak i pedagogiki podwórkowej. Praca w środowisku z dziećmi i młodzieżą, które z różnych powodów nie są jeszcze gotowe do funkcjonowania w zajęciach placówki stacjonarnej, ma między innymi na celu przygotowanie ich do dalszej pracy wychowawczej, edukacyjnej, terapeutycznej. Uczestnicząc w projektach zobowiązane są do adekwatnego funkcjonowania w rolach społecznych, przestrzegania wspólnie ustalonych zasad, dlatego też łatwiej im dostosować się do obowiązujących w placówkach regulaminów i norm. Ponadto są już zmotywowane do pracy nad sobą, mają rozbudzone zainteresowania i plany na przyszłość.

Istotną wartość pracy w środowisku podkreślono również w *Raporcie z ewaluacji programowej, programów szkoleń, superwizji oraz standardów programowych* pt. *Funkcjonowanie placówek wsparcia dziennego na terenie Miasta Stołecznego Warszawy*. „Mimo, iż taka forma prowadzenia placówek jest jeszcze rzadko praktykowana w Warszawie, to chcemy podkreślić jej skuteczność i rekomendować stosowanie tej formy w środowiskach, gdzie następuje kumulacja problemów społecznych”³.

Ponadto, standardy mogą wyznaczać kierunki i formy zadań publicznych zleczanych przez m.st. Warszawa (i/lub wydziały dla dzielnic m.st. Warszawy) organizacjom pozarządowym i podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 *Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*⁴.

Ze względu na wskazane wcześniej nieostre granice między formami pracy w środowisku otwartym, w proponowanych standardach szczegółowo określono:

- adresatów działań oraz szereg aspektów organizacyjno-metodycznych, m.in.:
 - etapy, organizację, teren oraz czas trwania programu;
 - główne metody, techniki i formy pracy;
 - warunki współpracy z rodzicami i lokalnym systemem wsparcia;
 - wymagania dotyczące kadry i prowadzonej dokumentacji;
 - sposób i narzędzia ewaluacji.

Podanie wskaźników dla poszczególnych form pracy środowiskowej i ich doprecyzowanie powinno być pomocne zarówno dla realizatorów, podmiotów zlecających zadania, jak i urzędników⁵ współpracujących z pedagogami i streetworkerami podczas realizacji projektów.

³ <https://warszawarodzinnna.um.warszawa.pl>, s. 166.

⁴ Dz. U. z 2010 roku Nr 234, poz. 1536, z późn. zm.

⁵ urzędnik, jest rozumiany m.in. jako przedstawiciel urzędu miasta, samorządu lokalnego oraz osoby z którymi współpracuje outreachworker, m.in.: dyrektorzy i kadra pedagogiczna szkół (do których uczęszczają odbiorcy działań), pracownicy socjalni, asystenci rodziny, kuratorzy sądowi.

Skład zespołu roboczego:

Elżbieta Bielecka – koordynacja i opracowanie, Ośrodek Pedagogiki Ulicy w Zespole Ognisk Wychowawczych im. K. Lisieckiego "Dziadka", Instytut Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji, Uniwersytet Warszawski;

Barbara Głowacka, Krajowy Komitet Wychowania Resocjalizującego im. Kazimierza Lisieckiego;

Wojciech Gola, Stowarzyszenie Program STACJA, Wydział Pedagogiczny, Uniwersytet Warszawski;

Kasia Rżanek, Stowarzyszenie Program STACJA,

Andrzej Orłowski, Stowarzyszenie "Grupa Pedagogiki i Animacji Społecznej - Praga Północ";

Tomasz Szczepański, Stowarzyszenie "Grupa Pedagogiki i Animacji Społecznej - Praga Północ".

I. FORMY PRACY ŚRODOWISKOWEJ KIEROWANEJ DO DZIECI I MŁODZIEŻY – POJĘCIA, CECHY WSPÓLNE, RÓŻNICE

1. Pedagogika podwórkowa

Pedagogika podwórkowa – to działania o charakterze animacyjnym i profilaktyczno-wychowawczym, kierowane do dzieci i młodzieży w przedziale wiekowym 6-18 lat, spędzających czas wolny na podwórku, placu zabaw osiedla mieszkaniowego. Grupa ma charakter spontaniczny, a uczestnictwo w niej jest dobrowolne. Działania animacyjne realizowane są w stałych miejscach spotkań grup dzieci i młodzieży, w sposób ciągły, głównie w godzinach popołudniowych, dogodnych dla uczestników⁶.

Wychowawcy podwórkowi, po nawiązaniu kontaktu z dziećmi, organizują w ciekawej formie zajęcia – rekreacyjne, sportowe, muzyczne, plastyczne, taneczne, profilaktyczne. Są one dostosowane do możliwości dzieci oraz lokalnych uwarunkowań. Atrakcyjna organizacja czasu wolnego, wykorzystująca naturalną aktywność dzieci i młodzieży, w bezpośrednich i niesformalizowanych kontaktach z wychowawcą, jest alternatywą wobec bierności i nudy⁷. Odkrywanie umiejętności i talentów, rozbudzanie zainteresowań wpływa na wzrost poczucia własnej wartości, co może mieć istotny wpływ na zmniejszenie, jak i odroczenie w czasie liczby młodych ludzi eksperymentujących z alkoholem i innymi środkami psychoaktywnymi. Wspólna zabawa integruje oraz wpływa na współdziałanie dzieci z grupy podwórkowej, redukując niepożądane, agresywne zachowania czy konflikty rówieśnicze. Wychowawcy podwórkowi zachęcają do podejmowania wspólnej pracy (np. urządzania placu zabaw, boiska) oraz aktywizują różne podmioty funkcjonujące w środowisku lokalnym na rzecz dzieci i młodzieży. Dlatego też wychowawca podwórkowy powinien być profesjonalnie przygotowany do swoich zadań, a w szczególności:

- posiada umiejętność organizowania i kierowania małymi grupami społecznymi;
- potrafi organizować zajęcia rozwijające zainteresowania zdolności dzieci i młodzieży, dające możliwość poczucia sukcesu, przeżycia przygody (tym zajęcia sportowe, rekreacyjne, muzyczne, plastyczne);
- posiada wiedzę i umiejętności pedagogiczne⁸.

Przed rozpoczęciem działań animacyjnych wychowawcy podwórkowi prowadzą rozpoznanie środowiska lokalnego – rejonu pracy – ustalając potrzeby i możliwości przyszłych zadań. Natomiast koordynatorzy projektów podwórkowych nawiązują kontakt ze szkołami znajdującymi się na danym terenie w celu udostępnienia przez nie boisk szkolnych oraz sal gimnastycznych. Organizują też współpracę z instytucjami kulturalnymi funkcjonującymi w środowisku lokalnym, które w miarę możliwości i potrzeb mogą nieodpłatnie wzbogacić ofertę proponowanych zajęć.

Główne zadania wychowawcy podwórkowego realizowane są w trzech wzajemnie przenikających się płaszczyznach:

- bezpośredniego oddziaływania wychowawczego;

⁶ Egzemplifikacją pedagogiki podwórkowej jest m.in. zaproponowany przez Krajowy Komitet Wychowania Resocjalizującego program „Wychowawca podwórkowy w systemie wychowania środowiskowego”.

⁷ Propozycja ciekawych i atrakcyjnych zajęć może również zapobiec spędzaniu przez dzieci czasu w domu, przed komputerem.

⁸ por. B. Głowacka, *Pedagog uliczny*, „Nasz Animator” 2008, nr 3-4.

- socjotechniki wewnątrzgrupowej,
- lobbingu środowiskowego⁹.

2. Pedagogiki ulicy

Działania pedagogiki ulicy adresowane są głównie do dzieci i młodzieży pochodzących ze środowisk niewydolnych pod względem wychowawczym, spędzających większość czasu w przestrzeni miejskiej¹⁰, niekorzystających z adresowanych do nich placówek wsparcia dziennego. Jest to swoiste wypełnianie luki w polskim systemie wychowawczo-edukacyjnym.

Głównym założeniem podejmowanych działań jest bezpośrednia praca z dzieckiem w „jego środowisku życia”, by poprzez zajęcia animacyjne, profilaktyczne, wychowawcze i edukacyjne pobudzić i zachęcić je do konstruktywnego działania oraz alternatywnego do „bycia na ulicy” spędzania czasu wolnego. Pedagog ulicy stosuje niekonwencjonalne metody, by „pokazać im świat” większy niż podwórko czy ulica.¹¹

Podstawowymi zadaniami pedagogów ulicy jest nawiązanie kontaktu z dziećmi, utrzymanie go dzięki regularnym spotkaniom, a w konsekwencji zdobycie ich zaufania. Przez kontakt z odpowiedzialnym dorosłym, umożliwiającym spędzenie czasu wolnego odmiennie niż są do tego przyzwyczajeni, dzieci doświadczają innej rzeczywistości i różnych sytuacji społecznych, uczą się nowych pozytywnych zachowań, rozpoznają swoje silne strony, a tym samym zaczynają wierzyć w możliwość konstruktywnego realizowania się. Idea ta przyświeca pedagogom ulicy, którzy pomagając wyjść wychowankom poza własne środowisko, pokazując im inny świat wartości i relacji międzyludzkich, rozbudzają w nich marzenia, otwierają na nowe, nieznane dotąd pragnienia i wyzwania. Dzieci odkrywają swoje zdolności, zainteresowania, podnoszą samoocenę, kształtują umiejętność krytycznego myślenia i wartościowania, co pozwala im wyjść z własnych ograniczeń i oporów.

Doświadczenia i metodyka pedagogiki ulicy wskazuje, że praca z grupą nie powinna trwać krócej niż dwa lata. Godziny spotkań podporządkowane są możliwościom uczestniczenia w nich przez młodych ludzi. Pedagodzy pracują z małymi grupami (kilku i kilkunastoosobowymi), co pozwala realnie wpływać na wychowanków zagrożonych wykluczeniem edukacyjnym i społecznym. Podstawową formą pracy z utworzoną i zintegrowaną grupą są „projekty dziecięce” proponowane przez uczestników zajęć.

Efektywność i końcowy sukces podnosi włączanie do projektów specjalistów z różnych dziedzin – artystów, muzyków, fotografów, trenerów, sportowców. Istotne jest również, by projekty były realizowane w środowisku lokalnym: na podwórku, ulicy oraz poza nim: w miejscach, w których dziecko do tej pory nie miało dostępu¹², dlatego też pedagog ulicy powinien nawiązać współpracę z instytucjami lokalnego systemu wsparcia oraz wybranymi partnerami w mieście (np. kluby, świetlice, kina, teatry, galerie, centra rozrywki, ośrodki

⁹ *Wychowawca Podwórkowy w systemie wychowania środowiskowego (program pedagogiczny)* „Nasz Animator” 1998, nr 4, s. 17.

¹⁰ Najczęściej jest to ulica, podwórko, brama, klatka schodowa, piwnica, strych, pustostan, park, dworzec kolejowy, kafejka internetowa. Dlatego też w fazie przygotowania projektu konieczne jest określenie miejsc występowania środowisk dysfunkcyjnych, szczególnie biedy, ponieważ głównie te elementy wyznaczają obszar pracy pedagoga ulicy. Ponadto bezpośrednie działania w środowisku pomagają pedagogowi ulicy w lepszym zrozumieniu sytuacji, w jakiej znajduje się dziecko oraz w podjęciu adekwatnych do potrzeb form interwencji społecznej.

¹¹ *Biuletyn United Way „Na Wspólnej Drodze”* 2007, nr 2.

¹² D. Cueff, GPAS, *Dziecko na ulicy zwalczanie przemocy wobec dzieci ulicy, przewodnik metodologiczny dla pedagogów ulicy: metody pracy w środowisku otwartym*, Warszawa 2006.

sportowe), jak również współpracuje z ośrodkami pomocy społecznej, poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, ośrodkami zdrowia, zespołami kuratorskimi.

Tomasz Szczepański wskazuje, że praca pedagoga ulicy ma związek z czterema przestrzeniami edukacyjnymi dziecka: ulicą, rodziną, szkołą, instytucjami¹³.

3. Streetworking

Streetworking to metoda pracy socjalnej o charakterze interwencyjnym, pomocowym, reintegracyjnym, profilaktycznym i edukacyjnym skierowana do jednostek i grup wysokiego ryzyka, zagrożonych demoralizacją bądź marginalizacją lub już wykluczonych społecznie, pozostających poza formalnym systemem pomocy i wsparcia. Działania prowadzone są w środowisku otwartym przez odpowiednio przygotowanych pracowników środowiskowych – streetworkerów, którzy docierają z ofertą pomocową bezpośrednio do miejsc przebywania potencjalnych odbiorców usług¹⁴. Są to w zależności od grupy docelowej różne miejsca w przestrzeni publicznej: ulice, dworce kolejowe, skwery, podwórka, parki, altanki działkowe, strychy, piwnice, pustostany.

Ogólnopolska Sieć Organizacji Streetworkerskich wyróżnia cztery grupy odbiorców: tzw. „dzieci ulicy” (młodzi ludzie pozbawieni odpowiedniej opieki ze strony dorosłych), osoby uzależnione od substancji psychoaktywnych; osoby świadczące usługi seksualne; osoby bezdomne¹⁵. **Niniejsze standardy pracy środowiskowej odnoszą się do streetworkingu skierowanego do młodzieży zagrożonej niedostosowaniem społecznym, wykluczonej bądź zagrożonej wykluczeniem społecznym.**

Młodzież i młodzi dorośli przebywający na ulicy pochodzą z różnych środowisk, przez co problemy, które mają są bardzo zróżnicowane. Wzrastali w dysfunkcyjnych domach, a negatywne doświadczenia narażają ich na zaburzenia emocjonalne, psychiczne, trudności w radzeniu sobie w sytuacjach kryzysowych, a tym samym modelują rozwiązywanie problemów przez przemoc i substancje psychoaktywne. Część młodzieży, mimo dobrej sytuacji społeczno-ekonomicznej rodzin, ma problemy z nauką szkolną (częste zmiany szkół, nieumiejętność funkcjonowania w środowisku szkolnym), zaburzone relacje z dorosłymi bądź rówieśnikami, obniżone poczucie własnej wartości, brak poczucia przynależności albo jego dysfunkcyjne ulokowanie. Pozostawieni samym sobie, wymagają natychmiastowego objęcia działaniami interwencyjnymi i pomocowymi.

Streetworkerzy są również „edukatorami ulicy”, przekazując młodzieży wiedzę o szkodliwości różnych zachowań ryzykownych, w tym zagrożeń związanych z zażywaniem substancji psychoaktywnych. Ponadto organizując ciekawe formy spędzania czasu pokazują alternatywę dla nudy, wynikającej z braku możliwości bądź wiedzy na temat tego, jak i gdzie kreatywnie spędzić wolne chwile. Należy podkreślić, że samo rozwijanie zainteresowań i aktywizowanie młodych ludzi nie może być celem samym w sobie. Najważniejsze jest podnoszenie samooceny i stymulowanie do rozwoju, brania odpowiedzialności za swoje zdrowie i życie. Wpływanie na gotowość do zmiany sytuacji, w konsekwencji może

¹³ T. Szczepański, *Przestrzenie działania pedagoga ulicznego*. (w:) Bielecka (red.): *Streetworking, teoria i praktyka*, „Pedagogika Społeczna” 2005, nr 4.

¹⁴ por. E. Bielecka (red.): *Streetworking, teoria i praktyka*, „Pedagogika Społeczna” 2005, nr 4; E. Bielecka (red.): *Zagrożona młodzież. Innowacyjne formy interwencji społecznej*, „Pedagogika Społeczna” 2010, nr 2.

¹⁵ por. w Ogólnopolskiej Sieci Organizacji Streetworkerskich, www.oso.org.pl (pobrano 28.06.2014).

prowadzić do integracji społecznej¹⁶, niemniej należy zaznaczyć, że to jest często długotrwały proces.

Istotnym uzupełnieniem działań w środowisku jest drop-in centre, lokal (bezpieczne miejsce), w którym można prowadzić zajęcia grupowe oraz poradnictwo indywidualne dla osób zmotywowanych do podjęcia kroków na rzecz wychodzenia z trudnej sytuacji.

Programy streetworkerskie są specyficznym pomostem między osobami „zapomnianymi”, a instytucjami, które mogą zaoferować różnego rodzaju pomoc. Dlatego też większość grup streetworkerskich współpracuje z instytucjami pomocowymi, edukacyjnymi, interwencji społecznej oraz innymi organizacjami pozarządowymi, co zdecydowanie wpływa na skuteczność oddziaływań.

4. Zestawienie porównawcze

Wszystkie opisane formy łączy praca w bezpośrednim środowisku przebywania dzieci i młodzieży, niemniej w praktyce mogą mieć punkty różnicujące, jak i wspólne:

Kategoria	Różnice	Podobieństwa
adresaci	<p>pedagogika podwórkowa – dzieci i młodzież, 6-18 r. ż.</p> <p>pedagogika ulicy - dzieci i młodzież, 7-18 r. ż¹⁷, z rodzin dysfunkcyjnych, zagrożona nieprzystosowaniem społecznym</p> <p>streetworking – młodzież, 13-26 r. ż. (ewent. 13-21)¹⁸, będąca w grupie wysokiego ryzyka (zagrożona nieprzystosowaniem</p>	<ul style="list-style-type: none"> - miejscem przebywania (i funkcjonowania) w czasie wolnym adresatów działań jest środowisko otwarte, głównie: podwórka, ulice, skwery - wskazana jest wiekowa jednorodność grupy (większa możliwość dopasowania działań do potrzeb wiekowych, gdyż odbiorcom działań łatwiej jest funkcjonować w podgrupach rówieśniczych)

¹⁶ Celem działań streetworkerskich nie jest „wyciągnięcie” osoby z jej środowiska, lecz wspieranie jej w rozwoju, edukacja społeczna i profilaktyka oraz motywowanie i towarzyszenie w dokonywaniu wyborów na rzecz poprawy swojej sytuacji.

¹⁷ W standardach pedagogiki ulicy przyjęto, że do zakończenia projektu lub danego szczebla edukacji (ukończenia klasy, szkoły) w zajęciach może uczestniczyć osoba, która ukończyła 18 lat.

¹⁸ W standardach streetworkingu przyjęto, że młodzież to osoby w wieku 13-26 lat, zgodnie z definicją „młodzieży” zaproponowaną przez Zespół ds. Polityki Młodzieżowej, opracowujący *Warszawski Program „Młoda Warszawa” na lata 2014 – 2020*, wyznaczający kierunki polityki młodzieżowej Warszawy.

Ewentualnie, osoby do 21 roku życia (zgodnie z zaproponowanym przez Biuro Pomocy i Projektów Społecznych przedziałem wiekowym stosowanym w programach LSW).

	społecznym, wykluczona i zagrożona wykluczeniem społecznym)	<ul style="list-style-type: none"> - na każdym etapie pracy wychowawca podwórkowy, pedagog ulicy, streetworker może nawiązać kontakt z dzieckiem/ młodym człowiekiem, który z założenia nie jest z grupy docelowej oddziaływań – pedagogiki podwórkowej, pedagogiki ulicy, streetworkingu.
grupa	<p>pedagogika podwórkowa – nie ma konieczności tworzenia stałej grupy, choć niewykluczone, że grupa stworzy się w sposób naturalny, jednak jest otwarta, a jej trwanie nieokreślone w czasie</p> <p>pedagogika ulicy – utworzenie stałej grupy</p> <p>streetworking – najważniejsza jest praca z jednostką; nie ma konieczności tworzenia stałej grupy, choć niewykluczone, że grupa tworzy się w sposób naturalny, jednak jest otwarta, a jej trwanie nieokreślone w czasie</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wchodzenie w nieformalne grupy rówieśnicze (próba integracji) - praca z grupą i jednostkami
metodyka pracy i metody techniki	w poszczególnych formach dominują inne metody i techniki pracy (metodyka pracy) – dostosowane do środowiska i grupy adresatów	<p>W każdej formie występuje, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozpoznanie środowiska lokalnego i terenu działań - nawiązanie kontaktu z adresatami (z inicjatywy pedagoga) - podejmowanie działań animacyjnych, profilaktycznych, edukacyjnych - podmiotowe traktowanie odbiorców, oparte na szacunku, tolerancji i bezpośredniej relacji
czas pracy	pedagogika podwórkowa – rekomendowana stała praca w środowisku, ciągłość działań	<ul style="list-style-type: none"> - praca ciągła, systematyczna, w określonych dniach i godzinach

	<p>pedagogika ulicy – rekomendowane 2-3 letnie projekty</p> <p>streetworking – rekomendowana stała praca w środowisku, w sposób ciągły i regularny, bez określania czasu trwania</p>	
realizatorzy	<p>wychowawca podwórkowy – przygotowanie do pracy z dziećmi i młodzieżą</p> <p>pedagog ulicy - przygotowanie do pracy z „dziećmi i młodzieżą” ulicy oraz rodziną odbiorców działań</p> <p>streetworker - przygotowanie do pracy z młodzieżą z grup wysokiego ryzyka</p>	<ul style="list-style-type: none"> - przygotowanie merytoryczne i predyspozycje do pracy z dziećmi i młodzieżą - rozpoznawalność wychowawców podwórkowych, pedagogów ulicy, streetworkerów przez odbiorców i społeczność lokalną - udział w merytorycznych spotkaniach zespołu i superwizje - organizowanie bądź nawiązywanie kontaktu z LSW i/lub ze specjalistycznymi instytucjami funkcjonującymi w środowisku lokalnym

Przedstawiona charakterystyka i próba rozróżnienia pedagogiki podwórkowej, pedagogiki ulicy i streetworkingu jest propozycją, która wymaga wnikliwej dyskusji¹⁹, niemniej praktykom, może ułatwić opracowywanie projektów profilaktyczno-edukacyjnych i socjalno-interwencyjnych skierowanych do dzieci i młodzieży spędzających czas „na ulicy”, a podmiotom zlecającym zadania publiczne wybór adekwatnej do potrzeb lokalnych formy pracy.

¹⁹ Szersze opracowanie, zob. m.in. *Pedagogika podwórkowa, pedagogika ulicy, streetworking – analiza porównawcza* [w:] *Przegląd Naukowo-Metodyczny. Edukacja dla Bezpieczeństwa*, nr 1, Poznań 2014, s. 219-232.

II. STANDARDY PRACY ŚRODOWISKOWEJ

1. PEDAGOGIKA PODWÓRKOWA

1.1 Adresaci

- **dzieci i młodzież w wieku 6-18 lat;**
- spędzają czas wolny na: podwórkach, placach zabaw osiedla mieszkaniowego, boiskach, klatkach schodowych i miejscach pod blokami/kamienicami;
- podlegają i realizują obowiązek szkolny;
- funkcjonują adekwatnie w normach i rolach społecznych, ale nuda i brak pomysłów na bezpieczną zabawę może być inspiracją do podjęcia zachowań ryzykownych.

1.2 Etapy pracy

1. Badanie/diagnoza środowiska;
2. Nawiązanie kontaktu z grupą dzieci przebywających w przestrzeni podwórka;
3. Aktywizacja i organizowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży;
4. Działania animacyjne, sportowe, rekreacyjne, muzyczne, plastyczne, taneczne - wykorzystujące naturalną aktywność dzieci i młodzieży oraz oparte na budowaniu relacji wychowawcy z dzieckiem i relacji z rówieśnikami;
5. Działania profilaktyczno-wychowawcze;
W sytuacjach tego wymagających - pomoc w rozwiązywaniu doraźnych trudności i problemów dzieci (szkolnych, rodzinnych, psychologicznych).
6. Ewaluacja projektu.

1.3 Organizacja projektu i pracy wychowawców podwórkowych

- stałe miejsce i czas pracy wychowawcy podwórkowego (zajęcia odbywają się na terenie zamieszkania adresatów, w określonych godzinach, dniach tygodnia, głównie w okresie wakacyjnym i feryjnym);
- praca z małą grupą (do 15 osób, wyjścia do 10);
- nie ma konieczności tworzenia stałych grup (angażowanie dzieci w działania projektowe wymagają czasowego stworzenia względnie stałej grupy zadaniowej);
- wskazana jest praca w środowisku dwóch wychowawców;
- na danym obszarze powinien pracować zespół ograniczony liczbowo tak, aby zapewnić ciągłość osobową i rozpoznawalność wychowawców podwórkowych (pozwala to utrzymać relacje i zapewnia dzieciom poczucie bezpieczeństwa);
- do udziału dziecka w programie wskazana jest zgoda rodzica/opiekuna prawnego;
- uczestnictwo dzieci i młodzieży w zajęciach jest dobrowolne i bezpłatne;
- praca wychowawcy podwórkowego – pod nadzorem merytorycznym koordynatora projektu.

1.4 Główne metody, techniki i formy pracy

1.4.1. metody pracy

praca z grupą

- praca głównie z nieformalnymi grupami podwórkowymi;
- integracja nieformalnej grupy podwórkowej;

praca indywidualna

- odkrywanie silnych stron uczestników zajęć;
- kształtowanie pożądanych zachowań i postaw;

praca środowiskowa

- tworzenie pomostu między środowiskiem (nieformalne grupy podwórkowe) a placówką (ogniskiem, świetlicą) dla dzieci, które wymagają pomocy instytucjonalnej;
- aktywizacja społeczności lokalnej na rzecz dzieci i młodzieży.

1.4.2 techniki i formy pracy

- animacja i zabawa;
- sport i rekreacja;
- zajęcia poznawcze w przestrzeni podwórka, dzielnicy, miasta;
- zorganizowane wyjścia w ramach zajęć animacyjnych, sportowych, kulturalnych;
- treningi umiejętności społecznych;
- mini-projekty.

1.5 Rejon działania

- miejsca przebywania dzieci i młodzieży, w ich czasie wolnym;
- inne miejsca w przestrzeni osiedla, dzielnicy, miasta (wyjścia do instytucji kultury/sportu w ramach działań animacyjnych);
- wskazane jest korzystanie ze stałego lokalu, np. świetlicy;
- możliwość organizowania wyjazdów poza miasto (biwaki, wycieczki).

1.6 Kadra - wychowawca podwórkowy

1.6.1. przygotowanie zawodowe

- **wymagania formalne** zgodne z *Ustawą o Działalności Pożytku Publicznego i Wolontariacie*, ewentualnie z art.26 ust 2 *Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*;
- **wykształcenie**: rekomendowane zatrudnianie studentów lub osób z wykształceniem wyższym, głównie o profilu pedagogicznym, resocjalizacyjnym, artystycznym, wychowania fizycznego;
- **wymagane**: przygotowany metodycznie do zajęć animacyjnych z dziećmi i młodzieżą;
- **wskazane**: doświadczenie w pracy z dziećmi i młodzieżą, szczególnie posiadanie uprawnień instruktorskich.

1.6.2 umiejętności interpersonalne

- kreatywność, kompetencje i predyspozycje do pracy z dziećmi i młodzieżą;
- umiejętność nawiązywania kontaktów i organizowania czasu wolnego dzieci/ młodzieży w przestrzeni społecznej;
- wskazane kompetencje do pracy z grupą.

1.6.3 obowiązki wg stanowiska

koordynator - wymagane minimum 3-letnie doświadczenie w realizacji programu pedagogiki podwórkowej / pracy z dzieckiem

- koordynowanie wykonania projektu zgodnie z harmonogramem i obowiązującym prawem;
- nadzór merytoryczny nad jakością wykonywanych usług i osiągnięciem zaplanowanych rezultatów;

- nadzór merytoryczny i zarządzanie zespołem;
- w koniecznych sytuacjach profesjonalne diagnozowanie wychowanka, jego sytuacji rodzinnej i szkolnej oraz podejmowanie decyzji, co do dalszych działań;
- nawiązywanie kontaktu z LSW (np. ze szkołami znajdującymi się na danym terenie w celu udostępnienia przez nie boisk szkolnych i sal gimnastycznych, organizowanie współpracy z instytucjami kulturalnymi funkcjonującymi w środowisku lokalnym);
- organizacja i prowadzenie zespołów wychowawczych;
- ocena pracy stażystów;
- nadzór i prowadzenie dokumentacji merytorycznej projektu, przygotowanie sprawozdań merytorycznych z realizacji projektu;

wychowawca podwórkowy

- rozpoznanie środowiska lokalnego – ustalenie potrzeb i możliwości działania;
- inicjowanie kontaktu z dziećmi i młodzieżą, proponowanie wspólnych zajęć;
- pozyskanie dzieci do programu;
- wypracowanie optymalnego, dostosowanego do różnorodnych warunków modelu pracy profilaktyczno-wychowawczej w środowisku otwartym – na ulicy, boisku i w innych miejscach spotkań dzieci i młodzieży;
- realizowanie zajęć animacyjnych, sportowych, profilaktycznych, wychowawczych;
- aktywizacja i organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży w otwartej przestrzeni podwórka;
- organizowanie wspólnych wyjść (np. do kina, teatru, na basen, na wystawy, na wycieczki);
- zachęcanie dzieci do podejmowania wspólnej pracy, np. urządzania placu zabaw, boiska;
- w miarę możliwości pozyskiwanie zgody rodziców na udział dzieci w programie
Uwaga: uzyskanie zgody rodziców jest obowiązkowe, jeśli zajęcia odbywają się poza terenem podwórka/dzielnicy;
- stosownie do potrzeb nawiązanie kontaktu i współpracy z rodzicami;
- integrowanie środowiska lokalnego, animowanie aktywności społecznej i kulturalnej;
- udział w zajęciach i warsztatach o charakterze doskonalącym;
- prowadzenie dokumentacji.

Wychowawca podwórkowy pracuje pod opieką merytoryczną koordynatora projektu.

stażysta/wolontariusz

- realizowanie działań w ramach danego projektu, zleconych przez koordynatora i bezpośredniego opiekuna - wychowawcy podwórkowego;

zaleca się, by były to osoby:

- posiadające np. pozytywną opinię szkoły, uczelni;
- które uzyskały akceptację koordynatora/zarządu/komisji po rozmowach kwalifikacyjnych;
- osoby, które odbywają min. 30 h staż.

1.6.4 Czas pracy wychowawcy podwórkowego

- w zależności od terenu i grupy docelowej;
- wskazane minimum 20 h w miesiącu, w tym:
 - godziny bezpośredniej pracy w środowisku;
 - godziny przeznaczone na prowadzenie dokumentacji i udział w spotkaniach zespołu;

- godziny przeznaczone na przygotowanie zajęć;
- godziny przeznaczone na rozwój własny (superwizje, szkolenia, warsztaty).

1.7 Współpraca z rodzicami/ opiekunami prawnymi

W zależności od potrzeb i sytuacji odbiorców możliwa jest współpraca z rodziną.

1.8 Współpraca z instytucjami

Współpraca z lokalnym systemem wsparcia.

1.9 Czas trwania programu:

- praca ciągła lub tylko w okresie wakacyjnym / feryjnym;
- wskazany proces ciągły (w praktyce ramy czasowe realizacji programu są modyfikowane – w zależności od założeń projektu).

1.10 Dokumentacja

dokumentowanie pracy własnej

- prowadzenie dziennika pracy wychowawcy;
- bieżące raportowanie działań w formie np. miesięcznych kart czynności /raportów z dyżurów (informacje o podjętych działaniach, kontaktach, itp.);
- sprawozdania okresowe z działań projektowych (półroczne, roczne).

dokumentacja wychowanków

- fakultatywnie – zgody rodziców na udział dziecka w zajęciach;
- obowiązkowo - zgody rodziców na udział w zajęciach osób poniżej 18 r.ż., jeśli biorą udział w działaniach poza miejscem przebywania (np. zorganizowane wyjścia).

1.11 Sposób i narzędzia ewaluacji

- ewaluacja ciągła
- ewaluacja po zakończeniu projektu.

Do opracowania ewaluacji wykorzystuje się dane z dokumentacji pracy prowadzonej przez wychowawców i koordynatora (m.in. raporty z dyżurów, raporty z prowadzonej współpracy z instytucjami, karty pracy z odbiorcą).

1.12 Podstawa prawna organizacji projektów

- umowa z podmiotami zlecającymi / finansującymi;
 - *Ustawa o Działalności Pożytku Publicznego i Wolontariacie;*
 - lokalne programy działań społecznych, np. *Program Rodzina;*
- opcjonalnie:
- *Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;*
 - *Ustawa o pomocy społecznej.*

2. PEDAGOGIKA ULICY²⁰

2.1 Adresaci

- **dzieci i młodzież w wieku 7 – 18 lat²¹:**
- z rodzin o niskim statusie społeczno – ekonomicznym i/lub wieloprogowych;
- z deficytami edukacyjnymi;
- spędzają dużo czasu w przestrzeni ulicznej, bez nadzoru rodziców;
- zagrożone wykluczeniem społecznym i niedostosowaniem społecznym;
- nie korzystają z dostępnej oferty zorganizowanego spędzania czasu wolnego;
- podejmują zachowania ryzykowne (alkohol, substancje psychoaktywne) oraz przestępstwa;
- w konsekwencji ww. zachowań, zagrożone umieszczeniem w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, zakładach poprawczych lub zakładach karnych;
- **rodzice/opiekunowie prawni ww. grup dzieci i młodzieży**

2.2 Etapy pracy

1. Diagnoza społeczna problemów w danym środowisku lokalnym;
2. Nawiązanie kontaktu i rekrutacja adresatów działań;
3. Prowadzenie działań pedagogicznych;
4. Stała współpraca z rodziną / opiekunami prawnymi;
5. Współpraca z instytucjami i lokalnym systemem wsparcia;
6. Realizacja projektów dziecięcych;
7. Organizacja wypoczynku – wyjazdy poza miasto;
8. Wygaszanie grupy;
9. Ewaluacja projektu.

Ad. 1

Diagnoza środowiska: powinna dotyczyć środowiska lokalnego – rejonu, w którym realizowany ma być program pedagogiki ulicy.

Cel diagnozy lokalnej:

- charakterystyka środowiska w szczególności obejmująca funkcjonowanie w nim nieformalnych grup ulicznych dzieci i młodzieży;
- poznanie infrastruktury instytucjonalnej i zasobów społecznych danego rejonu: szkoły, poradnie, placówki wsparcia dziennego, ośrodki pomocy społecznej, ngo-sy, etc.

Czas realizacji – ok. miesiąca.

Diagnoza środowiskowa powinna być zakończona raportem.

Ad. 2

Rekrutacja uczestników: nawiązywanie przez pedagogów ulicy bezpośrednich kontaktów z dziećmi w miejscach, w których spędzają czas. Wybranie spośród spotykanych dzieci, najbardziej zaniedbanych wychowawczo i społecznie oraz budowanie z nich stałej grupy do pracy pedagogicznej.

²⁰ **Określenia *streetworking* - pedagogika ulicy, *streetworker* - pedagog ulicy zaproponowane przez przedstawicieli GPAS.**

²¹ Patrz przypis 17.

Rekrutacja uczestników:

- bezpośrednia – pedagodzy ulicy sami docierają do grup odbiorców, np. poprzez działania animacyjne, sportowe i rekreacyjne realizowane w środowisku lokalnym;
- pośrednia – pedagodzy korzystają z informacji uzyskanych z lokalnych instytucji i organizacji.

Czas realizacji: ok. dwóch miesięcy.

Ad. 3

Prowadzenie działań pedagogicznych: są to działania długofalowe (w przypadku dzieci bardzo zaniedbanych społecznie i wychowawczo nawet kilkuletnie), skierowane do określonej według ustalonych kryteriów grupy dzieci, mające na celu zmianę ich postawy i zachowania, między innymi przez udział w życiu społeczno-kulturalnym, do którego dzieci te nie miały wcześniej dostępu z powodu marginalizacji i wykluczenia;

- zajęcia integrujące i animacyjne na terenie środowiska zamieszkania dzieci, np. gry sportowe i zabawy, rozmowy, gry edukacyjne, planszowe, rozdawnictwo ulotek z informacjami o profilaktyce uzależnień oraz ofertą instytucji pomocowych, instytucji kulturalnych oraz instytucji zajmujących się organizacją czasu pozaszkolnego, etc.;
- zajęcia pedagogiczne i reintegracja społeczna: zajęcia, podczas których pedagodzy ulicy zabierają dzieci w małych grupach (maksymalnie 8 osób na jednego pedagoga ulicy) do innych ciekawych poznawczo lub rekreacyjnie miejsc poza dzielnicą zamieszkania, wykorzystując istniejącą infrastrukturę usług społecznych (kina, baseny, hale sportowe i zabaw, wystawy, muzea, galerie sztuki, pikniki, festiwale, koncerty, teatry, spotkania z ciekawymi ludźmi). Każde dziecko objęte długofalowym wsparciem pedagogów ulicy powinno uczestniczyć w takich zajęciach regularnie.

Ad.4

Współpraca z rodziną /opiekunami prawnymi: każdy pedagog ulicy nawiązuje kontakt z rodziną. Celem współpracy powinno być wspieranie rodziców w podejmowaniu konstruktywnych działań wychowawczych na rzecz swoich dzieci oraz motywowanie rodziców do podejmowania współpracy z instytucjami i organizacjami z lokalnego systemu wsparcia i pomocy.

Ad. 5

Współpraca z LSW: pedagog ulicy mediuje na rzecz dobra dziecka, współpracując m.in. ze szkołą (nauczyciel, pedagog i psycholog szkolny), pracownikiem socjalnym, asystentem rodziny i ośrodkiem pomocy społecznej, kuratorem sądowym, placówką opiekuńczo-wychowawczą, zespołem interdyscyplinarnym oraz organizacjami pozarządowymi.

Ad. 6

Realizacja projektów przez dzieci: angażowanie dzieci i młodzieży w realizację konstruktywnych działań o charakterze społecznym, kulturalnym, edukacyjnym, artystycznym, rekreacyjnym, wypoczynkowym lub sportowym, nastawionych na osiągnięcie konkretnego celu i efektu.

Ad. 7

Organizacja wypoczynku: organizacja wyjazdów poznawczo-rekreacyjnych w ramach wakacji i ferii szkolnych oraz wyjazdów weekendowych, poza miejsce zamieszkania dzieci (każdorazowa konieczność pozyskania osobnej zgody od opiekunów prawnych dzieci).

Ad. 8

Wygaszanie grupy: uczestnicy programu oraz ich rodzice powinni mieć wiedzę o planowanym terminie jego zakończenia. Ostateczny termin powinien być określony przez pedagoga ulicy i koordynatora, w zależności od oceny stanu osiągniętych rezultatów.

Ad. 9

Ewaluacja programu: program pedagogiki ulicy powinien być poddany ewaluacji (patrz pkt.2.11).

2.3 Organizacja projektu / pracy

- stałe miejsce i czas pracy pedagoga ulicy (zajęcia odbywają się głównie na terenie zamieszkania adresatów, w określonych godzinach i dniach tygodnia);
- praca ze stałą, max 8- osobową grupą dzieci i młodzieży (na jednego pedagoga ulicy); dopuszczalna jest rotacja uczestników grupy;
- wskazana jest praca dwóch stałych wychowawców grupy;
- do udziału dziecka w programie wymagana jest zgoda rodzica/opiekuna prawnego;
- uczestnictwo dzieci i młodzieży w zajęciach jest dobrowolne i bezpłatne;
- wskazane jest zorganizowanie dożywiania dzieci i młodzieży biorących udział w projekcie;
- praca pedagoga ulicy - pod nadzorem merytorycznym koordynatora oraz superwizora.

2.4 Główne metody, techniki i formy pracy

2.4.1. metody pracy

praca z grupą

- praca ze stałą, max 8- osobową grupą dzieci i młodzieży (na jednego pedagoga ulicy);
- integracja dzieci z danego terenu bądź nieformalnej grupy podwórkowej;

praca indywidualna

- odkrywanie silnych stron uczestników zajęć;
- kształtowanie pożądanych zachowań i postaw;

praca środowiskowa

- tworzenie pomostu między środowiskiem (nieformalne grupy podwórkowe) a placówką (ogniskiem, świetlicą, klubem) dla dzieci, które wymagają pomocy instytucjonalnej;
- aktywizacja społeczności lokalnej na rzecz dzieci i młodzieży.

2.4.2 techniki i formy pracy

- działania informacyjno – edukacyjne (m.in. profilaktyka uzależnień, promocja zdrowego stylu życia);
- elementy interwencji kryzysowej i pracy socjalnej;
- techniki motywacyjne, mediacyjne;
- animacja i zabawa;
- sport i rekreacja;
- zajęcia poznawcze w przestrzeni podwórka, dzielnicy, miasta;
- dziecięce projekty społeczne (mini-projekty);
- treningi umiejętności społecznych;
- zorganizowane wyjścia w ramach zajęć animacyjnych, sportowych, kulturalnych;
- wyjazdy krajoznawcze.

2.5 Rejon działania

- najbliższy rejon zamieszkania dzieci i młodzieży (ulice, podwórka, parki, pustostany);
- inne rejony miasta atrakcyjne do wspólnego spędzania czasu (obiekty sportowe, kulturalne, place zabaw, i inne);
- inne rejony w Polsce i za granicą (podczas wyjazdów).

2.6 Kadra – pedagog ulicy

2.6.1. przygotowanie zawodowe

- **wymagania formalne** zgodne z *Ustawą o Działalności Pożytku Publicznego i Wolontariacie*, ewentualnie z art.26 ust 2 *Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*;
- **wykształcenie**: rekomendowane zatrudnianie osób posiadających wykształcenie wyższe na kierunku pedagogika, psychologia, resocjalizacja lub osób studiujących na tych kierunkach;
- **wymagane**: szkolenie w zakresie pracy metodą pedagogiki ulicy;
- **wskazane**: wskazane doświadczenie w pracy z dziećmi i młodzieżą ze środowisk problemowych.

2.6.2 umiejętności interpersonalne

- kreatywność, kompetencje i predyspozycje do pracy z dziećmi i młodzieżą;
- umiejętność nawiązywania kontaktów i organizowania czasu wolnego dzieci/ młodzieży w przestrzeni społecznej;
- wskazane kompetencje do pracy z grupą.

2.6.3 obowiązki wg stanowiska

koordynator - wymagane minimum 3-letnie doświadczenie w realizacji programu metodą pedagogiki ulicy

- koordynowanie i monitorowanie wykonania projektu zgodnie założonymi rezultatami, harmonogramem i obowiązującym prawem;
- nadzór merytoryczny nad jakością wykonywanych usług i osiągnięciem zaplanowanych rezultatów;
- nadzór merytoryczny i zarządzanie zespołem;
- organizacja i prowadzenie zespołów wychowawczych;
- organizacja superwizji zespołu;
- ocena pracy stażystów;
- nadzór i prowadzenie dokumentacji merytorycznej projektu, przygotowanie sprawozdań merytorycznych z realizacji projektu;

pedagog ulicy

- diagnoza społeczna wybranego rejonu (wskazanego przez koordynatora);
- nawiązanie kontaktu i rekrutacja dzieci do programu;
- pozyskiwanie zgody rodziców na udział dzieci w programie;
- rozdawnictwo/dystrybucja ulotek informacyjno – edukacyjnych związanych z profilaktyką i edukacją;
- prowadzenie działań pedagogicznych;

- organizowanie wspólnych wyjść (np. do kina, teatru, na basen, na wystawy, na wycieczki).

Uwaga: uzyskanie dodatkowej zgody rodziców/opiekunów prawnych jest obowiązkowe, jeśli zajęcia odbywają się w innym terminie, niż na wcześniej złożonych zgodach rodziców;

- organizacja wyjazdów rekreacyjnych – opieka podczas wyjazdów;
- stały kontakt i współpraca z rodziną;
- prowadzenie mediacji społecznej – kontakty ze szkołami i z instytucjami LSW;
- udział w merytorycznych spotkaniach zespołu i superwizjach;
- udział w zajęciach i warsztatach o charakterze doskonalącym;
- prowadzenie dokumentacji;
- opieka nad stażystą/wolontariuszem przygotowującym się do pracy.

Pedagog ulicy pracuje pod opieką merytoryczną koordynatora projektu i superwizora.

stażysta/wolontariusz

- realizowanie działań w ramach danego projektu, zleconych przez koordynatora i bezpośredniego opiekuna –pedagoga ulicy;

zaleca się, by były to osoby:

- posiadające np. pozytywną opinię szkoły, uczelni;
- które uzyskały akceptację koordynatora/zarządu po rozmowach kwalifikacyjnych;
- osoby, które odbywają min. 30 h staż.

2.6.4 Czas pracy pedagoga ulicy

- elastyczny czas pracy, w zależności od terenu i grupy docelowej oraz założeń projektu;
- wskazane minimum 15 h tygodniowo, w tym np.:
 - bezpośrednia praca z grupą dzieci/młodzieży w środowisku – min. 8 h;
 - mediacja środowiskowa (współpraca z rodziną, instytucjami LSW) – min. 2 h;
 - udział w spotkaniach zespołu, superwizjach, zajęciach doskonalących – min. 3 h;
 - prowadzenie dokumentacji, planowanie i organizacja pracy – min. 2 h.

2.7 Współpraca z rodzicami / opiekunami prawnymi

Nawiązanie i utrzymanie stałego kontaktu i współpracy z rodziną (patrz pkt.2.2).

2.8 Współpraca z LSW

Współpraca z lokalnym systemem wsparcia, specjalistycznymi instytucjami edukacyjnymi i pomocowymi (patrz pkt.2.2).

2.9 Czas trwania programu

- minimum 2 lata pracy, z zachowaniem ciągłości działań przez cały rok.

2.10 Dokumentacja

dokumentowanie pracy własnej

- raport z diagnozy środowiskowej
- prowadzenie dziennika pracy wychowawcy;
- bieżące raportowanie działań w formie np. miesięcznych kart czynności /raportów z dyżurów i kontaktów z LSW (informacje o podjętych działaniach, kontaktach, itp.);
- sprawozdania okresowe z działań projektowych (półroczne, roczne).

dokumentacja wychowanków

- listy dzieci, biorących udział w zajęciach;
- zgody rodziców na udział dziecka w zajęciach.

2.11 Sposób i narzędzia ewaluacji

- ewaluacja ciągła
- ewaluacja po zakończeniu projektu.

Do opracowania ewaluacji wykorzystuje się dane z dokumentacji pracy prowadzonej przez wychowawców i koordynatora (m.in. raporty z dyżurów, raporty z prowadzonej współpracy z instytucjami, karty pracy z odbiorcą, karty odbiorcy).

2.12 Podstawa prawna organizacji projektów

- umowa z podmiotami zlecającymi / finansującymi;
- *Ustawa o Działalności Pożytku Publicznego i Wolontariacie;*
- lokalne programy działań społecznych, np. *Program Rodzina;*
opcjonalnie:
 - *Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;*
 - *Ustawa o pomocy społecznej.*

3. STREETWORKING skierowany do młodzieży

3.1 Adresaci

- **młodzież - osoby między 13-26 r.ż. (13-21 r.ż)²²**;
- pochodzą głównie ze środowisk dysfunkcyjnych, wieloproblemowych;
- z deficytami edukacyjnym, zagrożeni wypadnięciem z systemu edukacyjnego lub już nieuczący się;
- nie korzystają z dostępnej oferty zorganizowanego spędzania czasu wolnego;
- pozostają poza systemem pomocy instytucjonalnej (osoby bezrobotne, bezdomne bądź zagrożone bezdomnością);
- silnie skonfliktowani z rodziną i/lub odrzucający dorosłych, jako źródło autorytetu;
- doświadczają przemocy w rodzinie oraz ze strony instytucji lub rówieśników (w szkole, na podwórku);
- realizują alternatywny styl życia (np. grupy subkulturowe, squatersi);
- wychowankowie placówek opiekuńczo-wychowawczych, których proces usamodzielniania nie powiódł się;
- młodzi rodzice z grupy ryzyka społecznego;
- zagrożeni nieprzystosowaniem społecznym i wykluczeniem społecznym;
- podejmują zachowania ryzykowne (m.in. przyjmowanie substancji psychoaktywnych, podejmowanie niezabezpieczonych zachowań seksualnych z przypadkowymi osobami, prostytuowanie się, kontakt i wchodzenie w zorganizowane grupy przestępcze);
- w konsekwencji ww. zachowań, zagrożeni umieszczeniem w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, zakładach poprawczych lub zakładach karnych.

3.2 Etapy pracy:

1. **Diagnoza środowiska** – powinna dotyczyć środowiska lokalnego (rejonu/dzielnicy), w którym realizowany ma być program. Celem diagnozy lokalnej jest charakterystyka środowiska w szczególności obejmująca funkcjonowanie w nim jednostek i nieformalnych grup młodzieży. Diagnoza środowiskowa powinna być zakończona raportem.
2. **Regularna obecność w terenie** – w miejscach, w których młodzi ludzie spędzają czas wolny, ma głównie na celu:
 - zapewnienie ciągłości obserwacji, a tym samym dookreślenie diagnozy adresatów projektu
 - zapewnienie rozpoznawalności streetworkerów przez potencjalnych odbiorców działań.
3. **Nawiązywanie kontaktu i pozytywnych relacji – zdobycie zaufania** młodych ludzi (m.in. przez proponowane działania profilaktyczno-edukacyjne, animacyjne, wspierające).
4. **Budowanie więzi** – motywowanie i towarzyszenie w dokonywaniu wyborów na rzecz poprawy swojej sytuacji.
Po zmotywowaniu do brania odpowiedzialności za swoje życie:
5. **Diagnoza indywidualnej sytuacji młodego człowieka - ustalenie kluczowych problemu(ów)** – ich uwarunkowań oraz rozpoznanie potrzeb (rozbudzanie i uświadamianie potrzeb, zainicjowanie zmian z perspektywy „tu i teraz” na myślenie przyszłościowe) i zasobów.
6. **Indywidualne określenie zasad współpracy i sposobów pokonywania trudności.**

²² patrz przypis 18.

7. Wsparcie w rozwiązywaniu problemów, podejmowaniu nowych zadań, dokonywaniu wyborów na rzecz poprawy swojej sytuacji

- udzielanie wsparcia, praca nad motywacją do rozwiązywania problemów i podejmowania nowych zadań w zgodzie z normami prawnymi i społecznymi
- interwencja kryzysowa w sytuacjach trudnych
- ww. powinny być realizowane w sposób dostosowany do aktualnych potrzeb i możliwości odbiorców, przy poszanowaniu ich indywidualnych decyzji i podmiotowości.

8. Odkrywanie silnych stron odbiorców oraz kształtowanie pożądaných zachowań i postaw.

9. Tworzenie pomostu między ulicą a specjalistycznymi instytucjami.

Uwaga: Może wystąpić nielinearność schematu. Istotna jest ciągłość pracy w środowisku i z młodym człowiekiem, w tym proces nabywania umiejętności indywidualnych i społecznych.

3.3 Organizacja projektu / pracy

- określony obszar i czas pracy streetworkerów;
- praca z klientem indywidualnym i/lub z małą, grupą nieformalną;
- praca w przestrzeni publicznej – w środowisku przebywania odbiorców (ulice, dworce, pustostany, squaty, parki, skwery, mosty itp.);
- wysoce rekomendowane są wyjścia w teren w parach (specyfika pracy w terenie: trudny, niezmotywowany klient; druga osoba-partner daje poczucie bezpieczeństwa fizycznego oraz wsparcie merytoryczne i psychiczne);
- na danym obszarze powinien pracować zespół ograniczony liczbowo tak, aby zapewnić ciągłość osobową i rozpoznawalność streetworkerów (pozwala to zbudować i utrzymać relacje z odbiorcą);
- uwzględnia się podejmowanie anonimowych kontaktów jednorazowych, kilkakrotnych, stałych – w zależności od indywidualnego przypadku – sytuacji i potrzeb odbiorcy;
- intensywność i oferta działań dostosowana do potrzeb odbiorców;
- podczas udzielania specjalistycznej pomocy osobom poniżej 18 r.ż. wskazana jest zgoda rodziców/opiekunów prawnych;
- prowadzenia działań w drop-in centre;
- organizacja współpracy z instytucjami i jeśli to możliwe z rodzinami odbiorców;
- praca prowadzona w tempie dostosowanym do jednostki i na zasadach wypracowanych z odbiorcą usług;
- praca streetworkera - pod nadzorem merytorycznym koordynatora oraz superwizora.

3.4 Główne metody i techniki pracy

3.4.1. metody pracy

praca indywidualna

- diagnoza sytuacji – problemów, zasobów, możliwości i potrzeb odbiorców usług;
- proponowanie form wsparcia i pomocy indywidualnie dostosowanej do odbiorcy;
- pokazywanie rozwojowych i konstruktywnych sposobów rozwiązywania problemów w granicach prawa i norm społecznych;
- motywowanie i towarzyszenie w dokonywaniu wyborów na rzecz poprawy swojej sytuacji;
- wspieranie w kontakcie z rodzinami i instytucjami;
- edukacja i profilaktyka w niezbędnych obszarach (np. edukacja seksualna, profilaktyka STI, w tym HIV/AIDS, edukacja z zakresu możliwych form pomocy, aspektów prawnych);

- zadania z zakresu wsparcia materialnego – dożywianie, pomoc rzeczowa (np. ubrania, środki higieny), programy stypendialne.

praca z grupą

- najważniejsza jest praca z jednostką, nie ma konieczności tworzenia stałej grupy, choć nie wyklucza się, że grupa tworzy się w sposób naturalny, jednak jest otwarta, a jej trwanie nieokreślone w czasie;
- uwzględnia się pracę z grupami nieformalnymi młodzieży i angażowanie młodych ludzi w działania projektowe wymagające czasowego stworzenia względnie stałej grupy zadaniowej.

praca środowiskowa

- tworzenie pomostu między środowiskiem (nieformalne grupy młodzieży) a instytucjami edukacyjno-pomocowymi ;
- możliwa aktywizacja społeczności lokalnej na rzecz młodzieży zagrożonej nieprzystosowaniem społecznym.

3.4.2 techniki i formy pracy

- rozmowy i działania informacyjno–edukacyjno-profilaktyczne (np. przekazywanie informacji użytkowej - ulotki, broszury, adresy, telefony instytucji edukacyjnych, pomocowych, interwencyjnych, wsparcia psychologicznego);
- poradnictwo, wsparcie psychologiczne, profilaktyka;
- elementy interwencji kryzysowej i pracy socjalnej (m.in. kontaktowanie z innymi źródłami pomocy);
- techniki motywacyjne, mediacyjne;
- treningi umiejętności psychospołecznych;
- warsztaty edukacyjne, profilaktyczne,
- możliwe działania animacyjne w przestrzeni ulicznej, proponowanie kreatywnych form spędzania czasu;
- możliwe mini-projekty;
- włączanie w działania społeczne;
- zajęcia poznawcze w przestrzeni dzielnicy, miasta;
- możliwość zorganizowania wspólnych wyjść do instytucji kulturalnych i edukacyjnych;
- drop-in centre – otwarte miejsce dla młodych ludzi, zwykle niskoprogowe (z podstawowymi zasadami, jednak niezbyt obszernym regulaminem), jako forma wsparcia pracy środowiskowej, w której możliwe są zajęcia grupowe oraz poradnictwo indywidualne dla osób zmotywowanych do podjęcia kroków na rzecz wychodzenia z trudnej sytuacji.

3.5 Rejon działania

- miejsca przebywania i funkcjonowania młodzieży – przestrzeń otwarta miasta, np. ulice, podwórka, skwery, parki, dworce, mosty, squaty, galerie handlowe;
- zorganizowane wyjścia w ramach zajęć animacyjnych, sportowych, kulturalnych;
- towarzyszenie w kontaktach z instytucjami pomocowymi i edukacyjnymi;
- działania stacjonarne w ramach drop-in centre;
- inne miejsca w ramach realizowanych projektów młodzieżowych.

3.6 Kadra – streetworker

3.6.1 przygotowanie zawodowe

- **wymagania formalne** zgodne z *Ustawą o Działalności Pożytku Publicznego i Wolontariacie*;
- **wykształcenie**: rekomendowane zatrudnianie osób posiadających wykształcenie wyższe na kierunku pedagogika, psychologia, resocjalizacja lub osób studiujących na tych kierunkach;
- **wymagane**: szkolenie w zakresie pracy metodą streetworkingu; przygotowanie teoretyczne i metodyczne do pracy z osobami z grupy ryzyka i w sytuacji problemowej, znajomość cech i zachowań młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym; wiedza m.in. na temat substancji psychoaktywnych i profilaktyki ryzykownych zachowań seksualnych, lokalnej oferty pomocowej i systemu wsparcia społecznego;
- **wskazane**: wskazane doświadczenie w pracy z młodzieżą ze środowisk problemowych (potwierdzone rekomendacjami) oraz minimum 30 h pracy w roli asystenta streetworkerów w ramach stażu/wolontariatu.

3.6.2 umiejętności interpersonalne:

- posiada kompetencje do pracy z młodzieżą wykluczoną i zagrożoną wykluczeniem społecznym, pochodzącą z rodzin dysfunkcyjnych, problemowych, m.in. postawa otwarta, niedyrektywna, niedyskryminująca, szanująca podmiotowość;
- posiada umiejętność nawiązywania kontaktów i współpracy z młodzieżą, ich rodzinami, instytucjami funkcjonującymi w środowisku lokalnym, m.in. umiejętności negocjacyjne i motywacyjne;
- wskazane kompetencje do pracy z grupą, m.in. umiejętność z zakresu mediacji rówieśniczej i rodzinnej;
- posiada odpowiednie predyspozycje osobowościowe.

3.6.3 obowiązki wg stanowiska

koordynator - wymagane minimum 3 letnie doświadczenie w realizacji programu metodą streetworking

- koordynowanie i monitorowanie wykonania projektu zgodnie z harmonogramem i obowiązującym prawem;
- nadzór merytoryczny nad jakością wykonywanych usług i osiągnięciem zaplanowanych rezultatów;
- nadzór merytoryczny i zarządzanie zespołem;
- organizacja i prowadzenie spotkań zespołu
- organizacja superwizji zespołu;
- ocena pracy stażystów/wolontariuszy;
- nadzór i prowadzenie dokumentacji merytorycznej projektu, przygotowanie sprawozdań merytorycznych z realizacji projektu;

streetworker

- diagnozowanie środowiska lokalnego i jego potrzeb w zakresie pracy z młodzieżą;
- prowadzenie działań streetworkerskich (m.in. nawiązywanie kontaktu z młodzieżą w środowisku, towarzyszenie i udzielanie indywidualnego wsparcia odbiorcom, edukacja zdrowotna, profilaktyka, organizowanie czasu wolnego młodzieży, wsparcie w docieraniu do innych instytucji edukacyjno-pomocowych);
- rozdawnictwo/dystrybucja ulotek informacyjno – edukacyjnych związanych z profilaktyką i edukacją, pomocą;

- prowadzenie zajęć animacyjnych;
- inspirowanie do realizacji przez młodzież mini-projektów;
- prowadzenia działań w drop-in centre;
- współpraca z dostępnym systemem wsparcia i pomocy oraz w miarę możliwości rodzinami odbiorców;
- dbanie o zapewnienie anonimowości odbiorców, jeśli to niezbędne do realizacji działań;
- w miarę możliwości pozyskiwanie zgody rodziców/opiekunów prawnych osób poniżej 18 r.ż., jeśli biorą udział w działaniach poza miejscem przebywania (np. zorganizowane wyjścia) i podczas udzielania specjalistycznej pomocy;
- udział w merytorycznych spotkaniach zespołu i superwizjach;
- udział w zajęciach i warsztatach o charakterze doskonalącym;
- prowadzenie dokumentacji;
- opieka nad stażystą/wolontariuszem przygotowującym się do pracy.

Streetworker pracuje pod opieką merytoryczną koordynatora projektu i superwizora.

stażysta/wolontariusz

- realizowanie działań w ramach danego projektu, zleconych przez koordynatora i bezpośredniego opiekuna-streetworkera.

zaleca się, by były to osoby:

- posiadające np. pozytywną opinię szkoły, uczelni;
- które uzyskały akceptację koordynatora/zarządu po rozmowach kwalifikacyjnych;
- osoby, które odbywają min. 30 h staż.

3.6.4 Czas pracy streetworkera

- praca wymagająca regularnej i systematycznej obecności w środowisku;
- elastyczny czas pracy, w zależności od terenu i grupy docelowej oraz założeń projektu;
- wskazane minimum 15 h tygodniowo, w tym np.:
 - bezpośrednia praca w środowisku – min. 8
 - mediacja środowiskowa (współpraca z instytucjami pomocowymi, edukacyjnymi, interwencyjnymi, z rodziną) – min. 2 h;
 - udział w spotkaniach zespołu, superwizjach, zajęciach doskonalących – min. 3 h;
 - prowadzenie dokumentacji, planowanie i organizacja pracy – min. 2 h.

Uwaga: dodatkowe godziny w przypadku prowadzenia działań w drop-in centre – min. 6 h.

3.7 Współpraca z rodzinami / opiekunami prawnymi

W zależności od potrzeb i sytuacji odbiorców możliwa jest współpraca z rodziną.

3.8 Współpraca z instytucjami pomocowymi, edukacyjnymi, interwencyjnymi

Wskazana jest współpraca z systemem wsparcia i specjalistycznymi instytucjami pomocowymi. Współpraca ta powinna być uzgodniona i zaakceptowana przez odbiorcę.

3.9 Czas trwania programu

- rekomendowana praca ciągła;
- ze względu na rodzaj odbiorców powinny to być działania długofalowe;
- praca wymagająca stałości oraz regularności.

3.10 Dokumentacja

- bieżące raportowanie działań streetworkera w formie miesięcznych kart czynności lub raportów z dyżurów – informacje o podjętych działaniach, kontaktach, itp.;
- sprawozdania okresowe z działań projektowych (półroczne, roczne);
- w miarę możliwości zgody rodziców/opiekunów prawnych – osób poniżej 18 r.ż., jeśli biorą udział w działaniach poza miejscem przebywania (np. zorganizowane wyjścia) i podczas udzielania specjalistycznej pomocy;
- prowadzenie dokumentacji indywidualnej pracy z klientem przy zadbanie o zabezpieczenie anonimowości.

Uwaga: Na etapie budowania relacji i podczas działań animacyjnych oraz edukacyjnych w środowisku nie jest wymagane zbieranie danych osobowych (zapewnienie anonimowości). Zbieranie danych o odbiorcach może być realizowane po zbudowaniu relacji i jest związane z planowaniem indywidualnej pomocy.

3.11 Sposób i narzędzia ewaluacji

- ewaluacja ciągła
- ewaluacja po zakończeniu projektu.

Do opracowania ewaluacji wykorzystuje się dane z dokumentacji pracy prowadzonej przez streetworkerów i koordynatora (m.in. raporty z dyżurów, raporty ze współpracy z instytucjami pomocowymi, dokumentacja indywidualnej pracy z klientem).

3.12 Podstawa prawna organizacji projektów

- umowa z podmiotami zlecającymi / finansującymi;
 - *Ustawa o Działalności Pożytku Publicznego i Wolontariacie*;
 - lokalne programy działań społecznych, np. *Program Rodzina*;
- opcjonalnie:
- *Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*;
 - *Ustawa o pomocy społecznej*.

III WARUNKI GWARANTUJĄCE MOŻLIWOŚĆ UTRZYMANIA STANDARDÓW

Realizowanie projektów pracy środowiskowej przez wychowawców podwórkowych, pedagogów ulicy i streetworkerów wymaga, aby podmioty zlecające zadanie zapewniały odpowiednie warunki finansowe, kadrowe i organizacyjne gwarantujące możliwość trwałości i stabilizacji oddziaływań określonych w standardach, w szczególności poprzez:

- Planowanie co najmniej 2-letnich projektów w jednym rejonie działania;
- Stosowanie elastycznego czasu pracy, z trzymiesięcznym okresem rozliczeniowym;
- Zapewnienie środków finansowych na realizację podstawowych potrzeb podopiecznych, m.in. zakup napojów, artykułów spożywczych, prostych sprzętów sportowych, materiałów piśmiennych, biletów wstępu, komunikacyjnych, materiałów edukacyjnych, profilaktycznych oraz innych materiałów niezbędnych do realizacji projektu;
- W zakresie zatrudnienia przestrzeganie zasad przeciwdziałających rotacji i odchodzeniu przeszkolonych osób do innych form pracy z dziećmi i młodzieżą:
 - zapewnienie dwuosobowych zespołów (streetworkerów, pedagogów ulicy, wychowawców podwórkowych) realizujących projekty w otwartej przestrzeni,
 - zapewnienie porównywalnego, w skali miasta, wynagrodzenia realizatorów projektów, stosownie do pełnionych funkcji (taryfikator),
 - zapewnienia środków finansowych na zatrudnianie pedagogów/streetworkerów w wymiarze co najmniej 15 h każdy;
 - uwzględnienie poza godzinami kontaktowymi, godzin na wykonanie innych, niezbędnych do osiągnięcia zamierzonych celów zadań (m.in. na przygotowanie zajęć, podnoszenie kompetencji, superwizję, budowanie współpracy z rodzinami z instytucjami systemu pomocy);
- Zapewnienie środków na stałe doskonalenie warsztatu pracy realizatorów projektów;
- Zapewnienie kompetentnego nadzoru merytorycznego: superwizora i konsultantów (w zależności od potrzeb, np. psychologa, psychiatry, doradcy zawodowego, seksuologa, prawnika);
- Stworzenie możliwości certyfikowania streetworkera, pedagoga ulicy, wychowawcy podwórkowego;
- Stworzenie możliwości akredytacji podmiotów realizujących szkolenia oraz projekty z zakresu pracy środowiskowej;
- Stworzenie warunków do upowszechniania dobrych praktyk, np. organizowanie konferencji, wydawanie publikacji, prowadzenie strony internetowej dla podmiotów realizujących projekty środowiskowe;
- Wspieranie programów środowiskowych i prowadzenie szerokiej współpracy w ramach lokalnych systemów wsparcia²³, m.in.:
 - wskazane jest udostępnienie pomieszczenia, np. w szkołach do których uczęszczają odbiorcy działań (sala, świetlica, sala gimnastyczna) bądź w innych instytucjach funkcjonujących w środowisku lokalnym;

²³ Jest to zgodne z zapisem w *Programie Rodzina*: „Streetworker pracuje w lokalnym systemie wsparcia [...] Pedagog ulicy w pracy z dziećmi korzysta w infrastruktury dzielnicy i miasta. Wyjścia poza środowisko życia codziennego mają charakter poznawczy i reintegracyjny”, s. 95.

- udostępnienie infrastruktury dzielnicy i miasta (np. instytucji kulturalnych, sportu, rekreacji, oświaty) w celu rozszerzenia oferty programowej, jak również wyrównywania szans dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem społecznym.